

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 71 0 P 144114 17 Rev
Banjaluka: 24.1.2018. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Rose Obradović, kao predsjednika vijeća, Senada Tice i Gorjane Popadić, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužiteljice D.J. iz B., Ulica ..., zastupane po punomoćnicima B.K. i S.K., advokatima iz B., Ulica ..., protiv tuženog D.P. iz B., sa boravištem u SR Nj. O. a. M., zastupanog po punomoćniku F.N., advokatu iz B., Ulica ..., radi sticanja bez osnova, vrijednost predmeta spora 64.217,80 KM, odlučujući o reviziji tuženog izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Banjaluci broj: 71 0 P 144114 16 Gž 2 od 10.3.2017. godine, na sjednici održanoj 24.1.2018. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se djelimično usvaja i obe nižestepene presude preinačavaju, tako što se tužbeni zahtjev tužiteljice za isplatu iznosa od 2.692,80 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 1.9.2003. godine do isplate, odbija.

Revizija se u preostalom dijelu odbija.

Obrazloženje

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Banjaluci broj: 71 0 P 144114 15 P 2 od 25.8.2016. godine, obavezan je tuženi da tužiteljici isplati iznos od 64.217,80 KM sa zakonskom zateznom kamatom, i to: na iznos od 60.000,00 KM počev od 14.8.2003. godine do isplate, na iznos od 2.692,80 KM počev od 1.9.2003. godine do isplate i na iznos od 1.525,00 KM počev od 10.5.2011. godine do isplate, te da joj na ime naknade troškova postupka isplati iznos od 8.935,17 KM, sve u roku od 30 dana od dana dostavljanja presude.

Drugostepenom presudom Okružnog suda u Banjaluci broj: 71 0 P 144114 16 Gž 2 od 10.3.2017. godine, žalba tuženog je odbijena i prvostepena presuda potvrđena.

Tuženi revizijom pobija drugostepenu odluku zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se revizija usvoji, pobijana odluka preinači i tužbeni zahtjev odbije ili da se ukine i predmet vrati istom sudu na ponovno suđenje.

Odgovor na reviziju nije podnesen.

Revizija je djelimično osnovana.

Predmet spora je zahtjev tužiteljice za isplatu iznosa od 64.217,80 KM sa zakonskom zateznom kamatom, i to: na iznos od 60.000,00 KM počev od 14.8.2003. godine, na iznos od 2.692,80 KM počev od 1.9.2003. godine i na iznos od 1.525,00 KM počev od 10.5.2011. godine pa sve do konačne isplate.

U bitnome se činjenično utvrđenje prvostepenog suda sastoji u sljedećem:

da su 14.3.2003. godine, tužiteljica kao kupac i tuženi kao prodavac, zaključili pismeni kupoprodajni ugovor ovjeren 14.8.2003. godine kod prvostepenog suda pod brojem Ov-17033, kojim je tužiteljica za cijenu od 120.000,00 KM kupila od tuženog nekretnine upisane u zk. ul. broj: 1209 k. o. B., označene kao k.č.broj: 303/12, oranica zvana „M.“, površine 416 m², na kojoj je izgrađena slobodno stojeća stambena zgrada na sprat, a što se po novom premjeru odnosi na k.č. broj: 12, zvana „K.“, u naravi kuća i zgrada površine 92 m² i dvorište površine 3.132 m², upisane u p.l. broj: 909 k.o. B. (u daljem tekstu: sporne nekretnine); da je tužiteljica 14.8.2003.godine isplatila tuženom kupoprodajnu cijenu u iznosu od 120.000,00 KM, a 1.9.2003. godine platila porez na promet u iznosu od 4.473,60 KM i porez na kapitalni dobitak u iznosu od 912,00 KM;

da je brak tuženog sa M.P. razveden presudom prvostepenog suda broj: P-I-1188/89 od 13.2.1990. godine (pravosnažna sa 22.3.1990. godine); da je M.P. podnijela 16.7.1999. godine tužbu protiv tuženog radi utvrđenja bračne tekovine, poslovni broj: 71 0 P 048962 99 P, a predmet zahtjeva su sporne nekretnine; da je M.P. podneskom od 30.4.2009. godine tužbu proširila i na tužiteljicu sa zahtjevom da se utvrdi ništavost kupoprodajnog ugovora zaključenog između tužiteljice i tuženog, u dijelu od 1/2; da je presudom Osnovnog suda u Banjaluci broj: 71 0 P 048962 99 P od 19.10.2010. godine, utvrđeno pravo suvlasništva M.P. sa 1/2 dijela na spornim nekretninama, utvrđeno da je kupoprodajni ugovor zaključen 14.3.2003. godine između tužiteljice i tuženog ništav sa 1/2 dijela, te su tužiteljica i tuženi solidarno obavezani da M.P. plate troškove parničnog postupka u iznosu od 3.050,00 KM; da su žalbe tužiteljice i tuženog odbijene presudom Okružnog suda u Banjaluci broj: 71 0 P 048962 11 Gž od 15.3.2011.godine, odbijene, dok su presudom Vrhovnog suda Republike Srpska broj: 71 0 P 048962 11 Rev od 20.12.2012.godine, odbijene revizije tužiteljice i tuženog; da je tužiteljica advokatu V.G. 10.05.2011. godine isplatila troškove postupka dosuđene M.P. u iznosu od 3.050,00 KM;

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja, koje ne može biti predmet pobijanja i ocjenjivanja u revizijskom postupku s obzirom na izričitu zabranu sadržanu u odredbi člana 240. stav 2. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj: 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13-u daljem tekstu: ZPP), primjenom odredbe člana 104., 210., 414. i 423. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, broj: 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, te „Službeni glasnik RS“, broj: 17/93 do 74/04 -u daljem tekstu: ZOO), prvostepeni sud je odlučio kao u izreci.

U vezi sa dijelom tužbenog zahtjeva koji se odnosi na povrat 1/2 isplaćene kupoprodajne cijene i isplaćenih troškova po presudi broj: 71 0 P 048962 99 P od 19.10.2010. godine, prvostepeni sud smatra da se ovdje treba primjeniti institut sticanja bez osnova (član 210. ZOO), a kada je u pitanju dio zahtjeva za isplatu 1/2 isplaćenog iznosa na ime poreza i kapitalne dobiti, cijeni da se u tom dijelu radi o naknadi štete (član 154. i 158. ZOO).

Prvostepeni sud je stava da se rok zastarjelosti, i kod sticanja bez osnova i kod naknade štete, ima računati počev od 15.3.2011. godine, tj. od donošenja presude Okružnog suda u Banjaluci broj: 71 0 P 048962 11 Gž, jer je tada postala pravosnažna presuda broj: 71 0 P 048962 99 P od

19.10.2010. godine kojom je utvrđen suvlasnički dio od ½ u korist M.P. na spornim nekretninama i, u tom dijelu, ništavost kupoprodajnog ugovora. S obzirom da je tužba u ovoj parnici podnesena 4.6.2012. godine, zaključuje da nije došlo do nastupanja zastare potraživanja ni po članu 210. ZOO, niti po članu 376. stav 1. istog zakona.

Po shvatanju prvostepenog suda, utvrđenjem da je kupoprodajni ugovor ništav u ½ dijela, koliko je utvrđen suvlasnički dio M.P. u sticanju spornih nekretnina, u tom obimu je otpao pravni osnov da tuženi zadrži isplaćenu kupoprodajnu cijenu u iznosu od 120.000,00 KM, pa je dužan vratiti iznos od 60.000,00 KM. Zakonsku zateznu kamatu na ovaj iznos prvostepeni sud je dosudio počev od 14.8.2003. godine, kao dana izvršene isplate, nalazeći da je u momentu zaključenja kupoprodajnog ugovora tuženi bio nesavjestan (član 214. ZOO).

Prvostepeni sud cijeni da je tužiteljica dokazala da je, osnovom zaključenog kupoprodajnog ugovora, na ime poreza na promet nekretnina platila iznos od 4.473,00 KM i na ime kapitalne dobiti iznos od 912,00 KM (ukupno 5.385,00 KM), i da je njen zahtjev za isplatu ½ tog iznosa (2.692,80 KM) osnovan. Zakonsku zateznu kamatu na ovaj iznos prvostepeni sud je dosudio počev od 1.9.2003. godine, kao dana uplate poreza i dobiti.

Tužiteljica je po presudi broj: 71 0 P 048962 99 P od 19.10.2010. godine isplatila M.P. ukupno dosuđene troškove u iznosu od 3.050,00 KM, te je prvostepeni sud usvojio njen zahtjev za isplatu ½ (iznos od 1.525,00 KM) pozivom na odredbe člana 414. i 423. ZOO. Zakonsku zateznu kamatu na ovaj iznos prvostepeni sud je dosudio počev od 10.5.2011. godine, kao dana isplate dosuđenih troškova.

Drugostepeni sud u cijelosti prihvaća činjenična utvrđenja i pravne zaključke prvostepenog suda, iz kog razloga odbija žalbu tuženog i potvrđuje prvostepenu presudu.

Drugostepena odluka je donesena uz pravilnu primjenu materijalnog prava, osim u dijelu odluke o isplati iznosa od 2.692,80 KM na ime plaćenih poreznih obaveza, iz kog se razloga revizija ukazuje djelimično osnovanom.

Pravilno revizija ukazuje da postoji nesaglasnost između izreke presude (žalba tuženog se odbija) i obrazloženja (1. strana, pasus 4) gdje je navedeno da je žalba djelimično osnovana, ali to nije od uticaja na zakonitost pobijane odluke jer je riječ o očiglednoj omašci u pisanju. Naime, sadržina preostalog obrazloženja drugostepene presude u potpunosti je saglasna sa njenom izrekom.

Ne stoje navodi revizije o povredi člana 8. ZPP, jer je drugostepeni sud prihvatajući ocjenu dokaza od strane prvostepenog suda, u obrazloženju dao razloge o odlučnim činjenicama na kojima je odluka zasnovana, u skladu sa izvedenim dokazima. Član 6. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima obavezuje sudove, između ostalog, da obrazlože svoje odluke, ali se ta obaveza ne može shvatiti na način da se u presudi moraju iznijeti svi detalji i dati odgovori na sva postavljena pitanja i iznesene argumente. Kada je u pitanju odluka višeg suda dovoljno je da obrazloženje odluke sadrži slaganje sa utvrđenjem nižestepenog suda, tako što će viši sud u obrazloženju svoje odluke inkorporirati ili uputiti na razloge i obrazloženja nižestepenog suda ili na neki drugi način ukazati da se slaže s njima. Kod odluke višeg suda, suštinski zahtjev je da viši sud ukaže da je razmotrio pitanja istaknuta u žalbi koja su bila od suštinskog značaja (što sadrži

pobijana odluka) i da žalbu nije odbio, a da je prethodno nije razmotrio u njenim bitnim navodima.

Neosnovan je revizijski prigovor da je pogrešna ocjena suda o nesavjesnosti tuženog u momentu zaključenja kupoprodajnog ugovora.

Naime, bez obzira da li mu je u vrijeme zaključenja kupoprodajnog ugovora bila poznata ili ne činjenica da je bivša supruga još 1999. godine pokrenula postupak radi utvrđenja udjela u zajednički stečenoj imovini tokom braka, tuženi je morao znati da svakome od bračnih supružnika pripada po ½ zajedničke imovine (član 272. stav 1. Porodičnog zakona -„Službeni glasnik RS“, broj: 54/02, 41/08 i 63/14-u daljem tekstu:PZ). Ovaj zakon je javno objavljen i dostupan svakom zainteresovanom licu, a stupio je na snagu prije zaključenja ugovora.

U svakom slučaju, tuženom je poznata činjenica da su sporne nekretnine stečene tokom njegove bračne zajednice sa M.P. i da sa istima ne može slobodno raspolagati, prije nego se utvrdi veličina suvlasničkih dijelova supružnika.

Zajedničkom imovinom bračni supružnici raspolažu sporazumno, a svojim udjelom u zajedničkoj imovini jedan bračni supružnik ne može samostalno raspolagati niti ga opteretiti pravnim poslom među živima (čl. 271. stav 1. i 2. PZ). Ovo pravno pravilo pretpostavlja da je upis izvršen na oba bračna supružnika i treba da spriječi zloupotrebu na štetu bračnog supružnika koji nije uknjižen kao suvlasnik zajedničke nepokretnosti. To pravilo važi i nakon razvoda braka, sve dok pravosnažnom sudskom odlukom ili sporazumom stranaka, ne bude riješeno pitanje veličine udjela i diobe zajedničke imovine.

U skladu sa načelom savjesnosti i poštenja, savjesni kupac koji se uvjerio da je prodavac upisan kao vlasnik u zemljišnim knjigama, treba da bude zaštićen. Takav kupac nema razloga da sumnja da prodavac nije dobio saglasnost svog supružnika, već se, naprotiv, u redovnim prilikama pretpostavlja da ju je dobio i ona kupcu ne mora biti vidljiva.

Prigovor zastarjelosti potraživanja je pravilno odbijen kada je u pitanju zahtjev za povrat ½ isplaćene kupoprodajne cijene i za povrat isplate izvršene na ime dosuđenih troškova postupka.

Po odredbi člana 210. ZOO, sticanje bez osnova postoji kada neki dio imovine jednog lica pređe u imovinu nekog drugog lica, a za taj prelaz nema osnova ili je taj osnov otpao. Kako je kupoprodajni ugovor u dijelu od ½ ništav, otpao je pravni osnov po kome tuženi može zadržati cjelokupno isplaćenu cijenu (član 104. stav 1. ZOO). Pravni osnov za to je otpao danom pravosnažnosti presude kojom je utvrđena djelimična ništavost kupoprodajnog ugovora, a to je, kako su nižestepeni sudovi pravilno utvrdili, 15.3.2011. godine. Obzirom da je tužiteljica podnijela tužbu 4.6.2012. godine, očigledno je da nije došlo do nastupanja zastare potraživanja.

Nesporna je činjenica da je tužiteljica 14.8.2003. godine isplatila tuženom ugovorenu kupoprodajnu cijenu u iznosu od 120.000,00 KM kako bi postala vlasnik spornih nekretnina sa 1/1 dijela, jer je tuženi kao prodavac „jamčio da je isključivi vlasnik i posjednik“ (član 3. kupoprodajnog ugovora). Imajući u vidu da je tužiteljino pravo vlasništva ostvareno samo u ½ dijela, ona osnovano potražuje povrat dijela cijene u iznosu od 60.000,00 KM i to sa zateznom kamatom od dana izvršene isplate, kako su pravilno sudili nižestepeni sudovi (član 214. ZOO).

Pravilno je odbijen prigovor zastare i kada je u pitanju potraživanje za isplatu iznosa od 1.525,00 KM, plaćenog na ime izvršenja solidarne obaveze po presudi broj: 71 0 P 048962 99 P od 19.10.2010. godine. Tužiteljica je obavezu naknade troškova u iznosu od 3.050,00 KM ispunila saglasno odredbi člana 414. stav 1. ZOO i time, po članu 423. stav 1. ZOO, stekla pravo regresa (ne po osnovu sticanja bez osnova) prema tuženom da joj naknadi dio obaveze (1/2 dijela) koji pada na njega. Tužiteljica je isplatu izvršila 10.5.2011. godine, čime je za nju nastala šteta jer je došlo do umanjenja njene imovine u visini isplaćene obaveze koju treba snositi tuženi. Kako do podnošenja tužbe (4.6.2012. godine) nije protekao rok iz člana 376. stav 1. ZOO, prigovor zastare je neosnovan.

Tužiteljica je imala i troškove u iznosu od ukupno 5.385,00 KM, što se odnosi na plaćanje poreznih obaveza. Danom isplate za tužiteljicu je nastupila šteta prouzrokovana nezakonitim postupanjem tuženog kod zaključenja kupoprodajnog ugovora, kako pravilno cijene nižestepeni sudovi.

Međutim, pogrešan je stav suda da se rok zastare ima računati počev od 15.3.2011. godine nego je pravilno da se rok zastare računa od dana izvršenog plaćanja (1.9.2003. godine). S obzirom da je tada za tužiteljicu nastala šteta umanjenjem njene imovine za više plaćeni iznos na ime poreznih obaveza, primjenjuje se objektivni rok zastare (član 376. stav 2. ZOO), pa cijeneći da je tužba podnesena 4.6.2012. godine, revizija pravilno ukazuje da je došlo do pogrešne primjene materijalnog prava kada je prigovor zastarjelosti, u odnosu na ovaj dio tužbenog zahtjeva, odbijen.

U tom dijelu, zbog zastare, tužbeni zahtjev treba odbiti.

Preinačenje pobijane odluke nije od uticaja na konačnu odluku o troškovima postupka, jer je tužiteljčin zahtjev odbijen samo u neznatnom dijelu (4%).

Temeljem odredbe člana 248. i 250. stav 1. ZPP, odlučeno je kao u izreci.

Predsjednik vijeća:
Rosa Obradović

Za tačnost opravka ovjerava
rukovodilac sudske pisarnice
Amila Podraščić